

หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๖

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๗

นายศุทาววัฒน์ ไชยสา
ครู โรงเรียนนาเชือกพิทยาสรรค์

รัฐธรรมนูญ

แห่งราชอาณาจักรไทย

จุดประสงค์การเรียนรู้

- เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐได้

ความเป็นมาของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

- ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นต้นมา ประเทศไทยได้พัฒนาเข้าสู่การเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ใช้รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด กำหนดหลักการสำคัญ เช่น สิทธิเสรีภาพและหน้าที่ของประชาชน หน้าที่ของรัฐสภา หน้าที่ของรัฐบาล การเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครองของประชาชน เป็นต้น

- ตลอดเวลากว่า ๘๐ ปีที่ผ่านมาประเทศไทยมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ การแก้ไขเพิ่มเติมและการยกเลิกรัฐธรรมนูญหลายครั้ง เพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ของบ้านเมืองและยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป กระทั่งครั้งล่าสุดรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับที่ ๒๐ ได้ผ่านการเห็นชอบจากประชาชนโดยการลงประชามติ

ที่มาของรัฐธรรมนูญ

เกิดความขัดแย้งทางการเมือง
ที่มีแนวโน้มรุนแรงและบานปลาย

- ยืดเยื้อมาตั้งแต่พ.ศ. ๒๕๔๙ จนถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๗ มีสาเหตุสำคัญมาจากการมีความคิดเห็นทางการเมืองที่แตกต่างกันของคนในชาติ

คณะกรรมการความสงบแห่งชาติ (คสช.)
เข้าควบคุมอำนาจการปกครอง

- เกิดขึ้นเมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๗ โดยมีเป้าหมายสำคัญเพื่อยุติความขัดแย้งสร้างความสามัคคีและคืนความสุขให้แก่ประชาชนชาวไทย

กรธ. ทำการร่างรัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๙

- คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ มีนายมีชัย ฤชุพันธ์ เป็นประธาน ได้ทำการร่างรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จภายใน ๑๘๐ วัน โดยมีเนื้อหา ๑๖ หมวด ๒๗๘ มาตรา

คณะกรรมการการเลือกตั้ง
จัดการลงประชามติ
วันที่ ๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๙

- ผลการออกเสียงประชามติ ปรากฏว่ารัฐธรรมนูญผ่านความเห็นชอบด้วยคะแนนเสียง ๑๖,๘๒๐,๔๐๒ และมีผู้ไม่เห็นชอบ ๑๐,๙๒๖,๖๔๘

ในที่นี่จะนำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยในบางหมวดมาเป็นตัวอย่าง เพื่อแสดงให้เห็นโครงสร้างของรัฐธรรมนูญให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ดังนี้

- หมวด ๓ สิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย ได้กำหนดให้ประชาชนชาวไทยมีสิทธิและเสรีภาพที่สำคัญในหลายด้าน เช่น สิทธิในทรัพย์สิน เสรีภาพในการเดินทาง เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการแก้ไขในเรื่องสิทธิเสรีภาพ โดยได้ย้ายสิทธิบางประการ เช่น สิทธิด้านการศึกษา ได้ย้ายไปอยู่ในหมวดใหม่ที่ว่าด้วยหน้าที่ของรัฐ

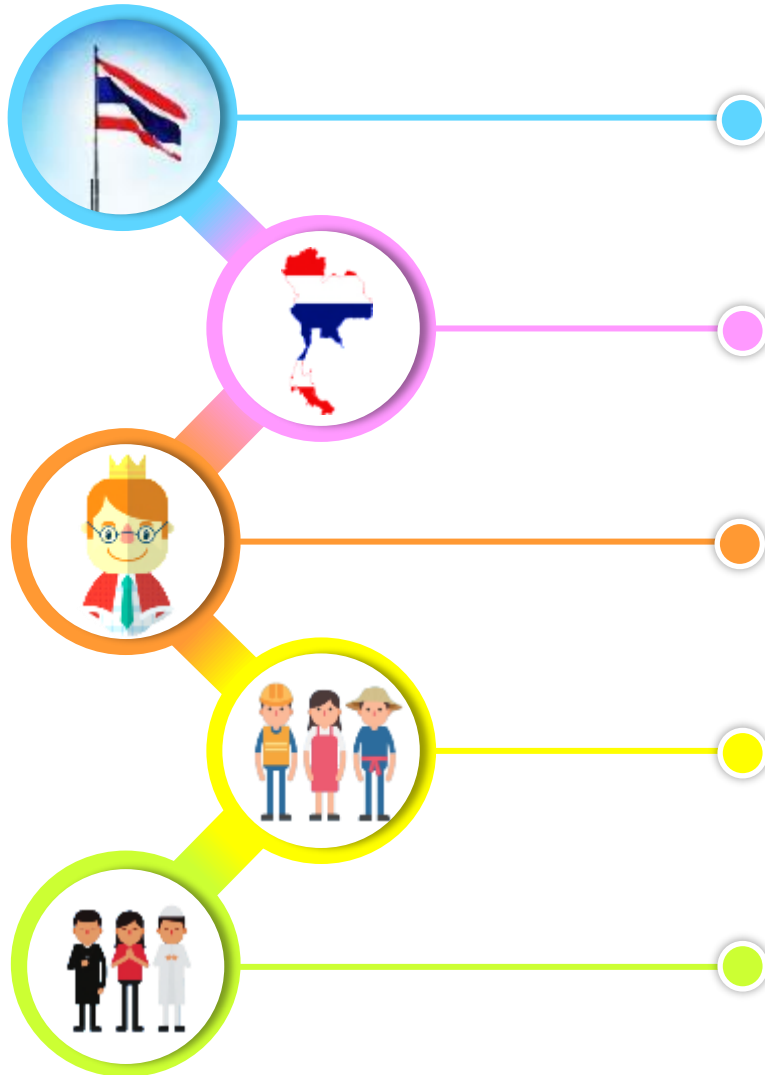

- หมวด ๗ การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงของประชาชน กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการใช้สิทธิโดยตรงของประชาชนในเรื่องการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย การเข้าชื่อถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่ง

- หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ สิ่งที่เพิ่มเข้ามาในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน คือย้ายสิทธิบางประการในรัฐธรรมนูญฉบับเดิม มาอยู่ในหมวดหน้าที่ของรัฐ เพื่อบังคับให้รัฐทำตามรัฐธรรมนูญ หากรัฐไม่กระทำประชาชนและชุมชนสามารถติดตาม เร่งรัด รวมทั้งฟ้องร้องหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดให้ประชาชนหรือชุมชนได้รับประโยชน์นั้น

ความสำคัญของรัฐธรรมนูญ

ยืนยันความเป็นเอกราชของประเทศไทย

รับรองความเป็นเอกรัฐของประเทศไทย

ยืนยันว่าประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งทรงใช้อำนาจอธิปไตยของปวงชนชาวไทยผ่านทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล

คุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

ให้ความคุ้มครองประชาชนชาวไทย ไม่ว่าจะมีความเชื่อ ศาสนาใด เพศใด หรือนับถือศาสนาใดอย่างเสมอกัน

หลักการที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

รัฐธรรมนูญได้บัญญัติหลักการสำคัญๆ ไว้ ๔ ประการ

- การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างเต็มที่ เพื่อเพิ่มสิทธิของประชาชนให้กว้างขวางมากขึ้น ลดการผูกขาดอำนาจรัฐและการใช้อำนาจรัฐอย่างไม่เป็นธรรม

- การลดการผูกขาดอำนาจรัฐและการใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรม เพื่อลดการแทรกแซงการทำงานของข้าราชการและหน่วยงานภาครัฐ การทำงานที่อิสระ ปราศจากการครอบงำจากการเมือง

- การทำให้การเมืองมีความโปร่งใส มีคุณธรรม และจริยธรรม เพื่อลดปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน

- การทำให้ระบบตรวจสอบมีความเข้มแข็งและทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้องค์กรอิสระที่จัดตั้งตามรัฐธรรมนูญได้ทำงานอย่างเป็นอิสระ ไม่ถูกแทรกแซงจากภาคการเมือง

แนวทางการปฏิบัติตนตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

แนวทางการปฏิบัติตนตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

- เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการทางประชาธิปไตยทุกระดับ ทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับชาติ โดยไปออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนที่ดีให้ทำหน้าที่เป็นสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา

- ทำหน้าที่ติดตามตรวจสอบการใช้อำนาจของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและผู้บริหารทุกระดับอย่างใกล้ชิด เพื่อป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวใช้อำนาจรัฐเพื่อประโยชน์ส่วนตัวหรือในทางทุจริต

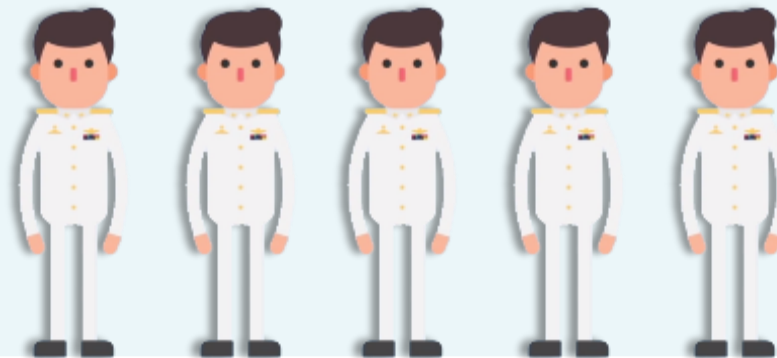
- ให้กำลังใจและสนับสนุนนักการเมืองที่ดีและพรรคการเมืองที่ดี โดยไปออกเสียงเลือกนักการเมืองหรือพรรคการเมืองที่ดีให้มีโอกาสไปปกครองบ้านเมือง

- รัฐสภาประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา รัฐสภาจะประชุมร่วมกันหรือแยกกันย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ
- ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นประธานรัฐสภา ประธานวุฒิสภาเป็นรองประธานรัฐสภา ประธานรัฐสภาและผู้นำที่แทนประธานรัฐสภาต้องวางตนเป็นกลางในการปฏิบัติหน้าที่
- ทำหน้าที่พิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ หรือร่างพระราชบัญญัติที่จะตราเป็นกฎหมาย
- ในการประชุมสภาต้องมีผู้เข้าร่วมมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมด โดยเปิดสมัยประชุมปีละ ๒ ครั้ง ครั้งละ ๑๒๐ วัน
- การประชุมสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาต้องมีสมาชิกไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของสมาชิกทั้งหมด
- พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการยุบสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้มีการเลือกตั้งใหม่ โดยการประกาศเป็นพระราชกฤษฎีกา ตามคำแนะนำของนายกรัฐมนตรี

- ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี
- นายกรัฐมนตรีเป็นผู้ลงนามสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งรัฐมนตรีที่ทูลเกล้าฯ เสนอ ก่อนเข้ารับหน้าที่นายฯ และรัฐมนตรีต้องถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์
- รัฐมนตรีต้องดำเนินตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญและนโยบายที่แถลงไว้ต่อรัฐสภา และต้องรับผิดชอบต่อสภาผู้แทนราษฎรในหน้าที่ของตนรวมทั้งต้องรับผิดชอบร่วมกันต่อรัฐสภาในนโยบายทั่วไปของคณะรัฐมนตรี
- คณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่งต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่
- ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว เช่น เมื่อตาย ลาออก สภาผู้แทนราษฎรมิมติไม่ไว้วางใจเป็นรายบุคคล

- การพิจารณาพิพากษาอรรถคดี เป็นอำนาจของศาลซึ่งต้องดำเนินการให้เป็นไป โดยยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญ ตามกฎหมาย และในพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์
- การบัญญัติกฎหมายให้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลหรือวิธีพิจารณาเพื่อใช้แก่คดีใดคดีหนึ่งโดยเฉพาะจะกระทำมิได้
- ในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยย่อมมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีที่ถูกต้องด้วยความรวดเร็ว และเป็นธรรม
- ผู้พิพากษาและตุลาการมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีให้เป็นไปโดยถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม ตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย
- ก่อนที่จะเข้ารับหน้าที่ ผู้พิพากษาและตุลาการต้องถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์
- คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นเด็ดขาด มีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอื่นของรัฐ
- ศาลยุติธรรมมีสามชั้น คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทั้งปวง เว้นแต่คดีที่รัฐธรรมนูญนี้หรือกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจของศาลอื่น
- ศาลปกครองมี ๒ ชั้น คือ ศาลปกครองชั้นต้นและศาลปกครองสูงสุด ซึ่งทำหน้าที่เหมือนศาลฎีกาในระบบของศาลยุติธรรม
- ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญา และคดีอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งผู้กระทำผิดเป็นผู้ที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร

ความหมายของพรรคการเมือง

- **พรรคการเมือง** คือ องค์กรทางการเมืองที่รวมบุคคลที่มีความคิด อุดมการณ์เดียวกัน ทางด้านการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ แบบเดียวกันหรือคล้ายคลึงกัน เพื่อนำแนวความคิดเหล่านั้นมากำหนดเป็นนโยบายของรัฐบาล โดยวิธีประชาธิปไตย โดยการส่งบุคคลเข้ารับเลือกตั้ง เพื่อให้ได้เสียงข้างมากในรัฐสภาและจัดตั้งรัฐบาลเข้ามาบริหารประเทศตามแนวความคิดหรือนโยบายที่สอดคล้องกับอุดมการณ์ของพรรค

บทบาทและหน้าที่ของพรรคการเมือง

- ๑ วางนโยบายในการแก้ไขปัญหาของประเทศ
- ๒ พิจารณาคัดเลือกผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสม
- ๓ การดำเนินการหาเสียงเลือกตั้ง
- ๔ นำนโยบายของพรรคที่ได้แถลงแก่ประชาชนไปปฏิบัติอย่างจริงจัง
- ๕ ให้การศึกษาและอบรมความรู้ทางการเมือง
- ๖ หน้าที่ในการควบคุมการทำงานของรัฐบาล

ความสำคัญของการเลือกตั้ง

- ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองตามหลักการประชาธิปไตย
- เป็นวิธีการที่ใช้เปลี่ยนอำนาจทางการเมืองการปกครองอย่างสันติวิธี
- ป้องกันการเกิดปฏิวัติรัฐประหาร รัฐบาลจะคืนอำนาจให้กับประชาชนด้วยการยุบสภาผู้แทนราษฎร
- เกิดการหมุนเวียนเปลี่ยนอำนาจ เปิดโอกาสให้บุคคลอื่นหรือกลุ่มอื่นได้บริหารประเทศ
- สร้างความถูกต้องและความชอบธรรมในการใช้อำนาจทางการเมืองกับบุคคลที่จะมาทำหน้าที่เป็นรัฐบาล

๑ หลักอิสระแห่งการเลือกตั้ง ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพที่จะเลือกใครหรือเลือกพรรคการเมืองใดก็ได้ที่ตนชอบ

๒ หลักการเลือกตั้งตามกำหนดเวลา ต้องกำหนดเวลาที่แน่ชัด เช่น กำหนดให้มีการเลือกตั้งทุกๆ ๔ ปี

๓ หลักการเลือกตั้งอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรม ไม่มีการคดโกง ใช้อิทธิพล อำนาจในการบังคับ หรือซื้อคะแนนเสียง

๔ หลักการใช้สิทธิในการเลือกตั้งอย่างเสมอภาค ให้สิทธิแก่ประชาชน ไม่มีการกีดกัน ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกัน

๕ หลักการออกเสียงโดยทั่วไป การเลือกตั้งที่เปิดโอกาสให้มีการออกเสียงอย่างทั่วถึงแก่ประชาชนทุกหมู่เหล่า

๖ หลักการลงคะแนนลับ การเลือกตั้งที่ผู้ออกเสียงไม่จำเป็นต้องบอกผู้อื่นว่าตนเลือกใคร

การรักษาความศักดิ์สิทธิ์ของการเลือกตั้ง

การเลือกตั้งมีความสำคัญต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำให้การเลือกตั้งเป็นไปอย่างยุติธรรมที่สุด ปราศจากการทุจริตคดโกงต่างๆ ที่เป็นสิ่งเลวร้ายและเป็นอันตรายต่อระบอบการปกครอง สิ่งเลวร้ายที่มักจะพบเห็นอยู่เสมอ มีดังนี้

การใช้อิทธิพลจากทางราชการ เพื่อให้เกิดประโยชน์ฝ่ายตน เช่น ร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ปลอมแปลงหลักฐานการเลือกตั้ง เพิ่มชื่อผู้อื่นในทะเบียนบ้าน

การทำลายคู่แข่ง เช่น หาเสียงให้ร้ายคู่แข่ง โดยการให้ข้อมูลที่เป็นเท็จ ทำลายป้ายหาเสียง ปองร้ายหิวคะแนน

การใช้เงินเพื่อซื้อคะแนนเสียง โดยการใช่วิธีการต่างๆ เช่น แจกเงิน ให้สิ่งของ โดยมีการสัญญาว่าจะให้ผลตอบแทนต่างๆ

เด็กและเยาวชน

- ปลุกฝังให้เยาวชนตระหนักในสิทธิ หน้าที่ของตนเองและมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างถูกต้อง

ประชาชนทั่วไป

- ต้องศึกษาความรู้เกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพื่อจะได้เข้าใจในสิทธิ หน้าที่ของตนเอง

หน่วยงานภาครัฐและเอกชน

- ให้ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ให้เห็นถึงความสำคัญของการเลือกตั้ง กระตุ้นให้เห็นถึงข้อเสียของการไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง

- ระบบการเลือกตั้งของไทยที่เคยใช้กันมานานเป็นระบบที่ไม่ให้ความเสมอภาคแก่ประชาชนที่อยู่ในจังหวัดที่มีขนาดไม่เท่ากัน เช่น ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในจังหวัดเล็กจะมีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เพียง ๑ คนในขณะที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในจังหวัดใหญ่กลับมีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ตั้งแต่ ๒ - ๓ คน

- รัฐธรรมนูญได้ปรับปรุงระบบการเลือกตั้งในบางส่วน เช่น กำหนดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นระบบแบ่งสัดส่วนส่วนผสม ให้ลงคะแนนเพียงครั้งเดียวแล้วนำมาคำนวณสัดส่วนที่นั่งของผู้แทนแบบบัญชีรายชื่อและแบบแบ่งเขต และยังให้อิสระกับคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ในการบริหารบุคคล งบประมาณ และการดำเนินการอื่นๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติมากยิ่งขึ้น

รัฐบาล

- **รัฐบาล** หมายถึง คณะบุคคลและองค์กร มีหน้าที่ในการบริหาร การพัฒนาประเทศ และบังคับใช้ในการใช้กฎหมายต่างๆ

คณะบุคคล

- **คณะบุคคล** ได้แก่ คณะรัฐมนตรี และองค์กรของรัฐ ได้แก่ กระทรวง กรม ข้าราชการ ทหาร ตำรวจ ซึ่งมีหน้าที่ดูแลความสงบเรียบร้อยของสังคม และพัฒนาสังคมให้เจริญก้าวหน้าให้ทัดเทียมกับนานาชาติประเทศ

๑

หน้าที่ของรัฐบาล

- คณะรัฐมนตรีจะทำหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน หมายความว่า เป็นผู้กำหนดนโยบายว่าจะทำอะไรให้เป็นประโยชน์แก่ประชาชน รัฐบาลจะเป็นผู้กำหนดนโยบายและนำนโยบายนั้นๆ ไปปฏิบัติ ทำให้เกิดผลอย่างแท้จริง

๒

ประสิทธิภาพในการบริหารงานของรัฐบาล

- ความสามารถในการตอบสนองตรงความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม
- ความสามารถรับผิดชอบร่วมกันเมื่อเกิดความผิดพลาดในการบริหารงาน
- ความสามารถในการติดตามและควบคุมการทำงานของกระทรวง กรมต่างๆ จากการนำนโยบายที่ได้มอบหมายไปปฏิบัติ
- ความสามารถในการประสานงานให้กระทรวงต่างๆ ทำงานร่วมกัน เพื่อให้บรรลุจุดหมายอย่างเดียวกันด้วย

ความรับผิดชอบของรัฐบาลต่อประชาชน

- รัฐบาลต้องแถลงผลงานต่อสภาผู้แทนราษฎร ผ่านสื่อต่างๆ ให้ประชาชนรับรู้ และบริหารประเทศตามนโยบายที่แถลงไว้เป็นระยะๆ

- ประชาชนตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐบาลได้ โดยผ่านทางสภาผู้แทนราษฎร หากพบการกระทำที่บกพร่อง ข้อขัดข้อง ข้อข้องใจในการทำงานของรัฐบาลหรือ รัฐมนตรี หรือหน่วยงานของรัฐ

- ประชาชนอาจจะตรวจสอบหรือแสดงปฏิกิริยาต่อการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐบาล เช่น เดินขบวนประท้วง อย่างสงบและปราศจากอาวุธ การแสดงความคิดเห็น การเขียนบทความ แสดงความคิดเห็นผ่านสื่อมวลชนต่าง ๆ เป็นต้น

ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกับประชาชน

- **ประชาชนเลือกผู้แทนราษฎร** โดยพิจารณาจากนโยบายของพรรคการเมืองและความประพฤติของสมาชิกพรรคการเมือง แล้วเลือกพรรคการเมืองที่มีนโยบายที่ตนชอบมากที่สุดเข้าไปทำหน้าที่ในรัฐสภา

- **การจัดตั้งรัฐบาล** พรรคการเมืองที่ได้รับเสียงข้างมากอย่างเด็ดขาด ถ้าไม่มีพรรคการเมืองใดได้รับเสียงข้างมากเด็ดขาด จะมีการตกลงกันระหว่างพรรคการเมืองที่ได้รับการเลือกตั้งว่าจะมอบให้พรรคการเมืองใดเป็นแกนกลางในการจัดตั้งรัฐบาลผสม พรรคที่ไม่ได้ร่วมรัฐบาลจะทำหน้าที่เป็นฝ่ายค้าน ทำหน้าที่ตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลต่อไป

- **กำหนดนโยบาย** เมื่อกำหนดนโยบายแล้วก็มอบหมายให้กระทรวง กรม รับผิดชอบปฏิบัติทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค โดยมีข้าราชการและหน่วยราชการเป็นผู้ดำเนินการภาคปฏิบัติ

- **การนำนโยบายไปปฏิบัติ** ประชาชนมีความยุติกันดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติของหน่วยราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

- **ประชาชนสามารถตรวจสอบการทำงาน** และผลงานของรัฐบาลผ่านสื่อต่าง ๆ ประชาชนสามารถร้องเรียนผ่านทางสื่อต่างๆ ได้ หรือรวบรวมรายชื่อ เพื่อถอดถอนรัฐมนตรีหรือนักการเมืองที่กระทำผิดได้

- รัฐธรรมนูญบัญญัติให้ใช้วิธีการตั้งรัฐบาลอย่างเปิดเผยและเป็นที่ยอมรับของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมืองต่าง ๆ ทุกคน โดยไม่ปล่อยให้แกนนำของพรรคการเมืองรีบไปตั้งรัฐบาลกันทันทีหลังจากทราบผลการเลือกตั้งทั่วไปเหมือนในอดีต

- รัฐธรรมนูญจึงบัญญัติให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาให้ความเห็นชอบบุคคล ซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด

- การเสนอชื่อบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีดังกล่าว ต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนที่รัฐธรรมนูญกำหนดรับรองการลงมติ ในกรณีเช่นนี้ให้กระทำโดยการลงคะแนนแบบเปิดเผย

- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้กำหนดกระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐไว้ ดังนี้

๑ การตรวจสอบทรัพย์สิน รัฐธรรมนูญระบุให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เช่น นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) ทุกครั้งที่เข้ารับตำแหน่งหรือพ้นจากตำแหน่ง

๒ การตรวจสอบการกระทำที่เป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ รัฐธรรมนูญระบุให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา ต้องไม่ดำรงตำแหน่งหรือหน้าที่ใดๆ ในหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการท้องถิ่น ตลอดจนจะต้องไม่ใช้สถานะหรือตำแหน่งทางการเมืองเข้าไปก้าวก่าย หรือแทรกแซงเพื่อประโยชน์ของตนเอง หรือพรรคการเมือง ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม

- รัฐธรรมนูญได้กำหนดแนวทางการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐไว้ ๒ แนวทาง ได้แก่ การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐโดยสภา และการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐโดยองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ

๑ **การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐโดยรัฐสภา** รัฐธรรมนูญบัญญัติให้ ส.ส. หรือ ส.ว. ไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา ร้องต่อประธานสภาที่ตนเป็นสมาชิกเพื่อส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย ในกรณีที่สมาชิกคนใดคนหนึ่งแห่งสภานั้นกระทำผิดไปจากที่รัฐธรรมนูญกำหนด

๒ **การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐโดยองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ** องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญที่สำคัญ ได้แก่ คณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน แต่ละองค์กรจะมีขอบเขตการทำงานและประเด็นการตรวจสอบที่แตกต่างกัน แต่มีเป้าหมายเดียวกัน คือ ต้องการให้ผู้ใช้อำนาจรัฐปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริตและเที่ยงธรรมมากที่สุด

ตัวอย่างขอบเขตการทำงาน และประเด็นการตรวจสอบของแต่ละองค์กร

คณะกรรมการการเลือกตั้ง

๑. ควบคุมและดำเนินการจัดให้มีการเลือกตั้งและการออกเสียงประชามติ ให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม
๒. ดำเนินการแบ่งเขตเลือกตั้งสำหรับการเลือกตั้งที่ใช้วิธีการแบ่งเขตเลือกตั้ง และจัดให้มีบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง
๓. สืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งเกี่ยวกับการเลือกตั้ง
๔. สั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือออกเสียงประชามติใหม่ในหน่วยเลือกตั้งที่มีการทุจริต
๕. เพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง และดำเนินคดีอาญากับผู้สมัคร หัวคะแนน และผู้เกี่ยวข้อง (ให้ใบเหลือง หรือ ใบแดง)
๖. ประกาศผลการเลือกตั้งหรือการออกเสียงประชามติ

ผู้ตรวจการแผ่นดิน

๑. พิจารณาและสอบสวนหาข้อเท็จจริงในกรณี เช่น การไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย หรือปฏิบัตินอกเหนืออำนาจหน้าที่ของข้าราชการ
๒. ตรวจสอบการละเลยการปฏิบัติหน้าที่หรือการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายขององค์กร ตามรัฐธรรมนูญและองค์กรในกระบวนการยุติธรรม
๓. ดำเนินการเกี่ยวกับจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ
๔. เสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครองในกรณี เช่น บทบัญญัติแห่งกฎหมายมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

๑. ตรวจสอบความถูกต้องและความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ระดับสูงของรัฐ
๒. ไต่สวนและวินิจฉัยความร้ายแรงผิดปกติของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในการกระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือ ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม
๓. กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการกำหนดตำแหน่งและชั้นหรือระดับของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน
๔. ดำเนินการเพื่อป้องกันการทุจริตและเสริมสร้างทัศนคติและค่านิยมเกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริต

คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

๑. กำหนดหลักเกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดินที่เป็นกลาง
๒. ให้คำแนะนำแก่ฝ่ายบริหารในการแก้ไขกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการควบคุมเงินของรัฐ
๓. กำหนดมาตรฐานหรือมาตรการเกี่ยวกับการตรวจสอบการบริหารงบประมาณสำหรับหน่วยรับตรวจ
๔. ชี้ขาดสูงสุดในกระบวนการทางวินัย ทางงบประมาณ และการคลัง
๕. ออกระเบียบ ข้อบังคับ และประกาศตามอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดิน
๖. พิจารณาคำร้องขอของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือคณะรัฐมนตรีที่ขอให้ตรวจสอบ
๗. เสนอข้อสังเกตและความเห็นต่อคณะกรรมการพิจารณางบประมาณรายจ่ายประจำปี